

TDOK-nummer

TDOK 2017:0367

Fastställt av

Chef VO PL

Skapat av

Rådbo Helena, PLkvjtj

Dokumentdatum

2023-05-11

Gäller från

[Gäller från]

Konfidentialitetsnivå

1 Ej känslig

Version

8.0

Ersätter

[Ersätter]

Trafikverkets hantering av plankorsningar

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

1 Syfte

Detta dokument är rådgivande och avsett att vara ett hjälpmedel vid tillämpning av *TDOK 2015:0311 Plankorsningar – val av skyddsalternativ*.

Dokumentet vänder sig till den som

- föreslår och beslutar om skyddsanordningar i plankorsningar
- utreder, planerar, projekterar, bygger och underhåller järnväg eller väg med plankorsningar
- för Trafikverkets räkning yttrar sig i ärenden enligt *Plan- och bygglagen (SFS 2010:900)* och *Miljöbalken (SFS 1998:808)*.
- för Trafikverkets räkning handlägger beslut enligt *Vägmärkesförordningen (SFS 2007:90)*.

2 Omfattning

Detta dokument innehåller råd för hantering av plankorsningsfrågor, inklusive plattformsovergångar, ägovägar, servicevägar och påspåringsplatser.

Dokumentet behandlar inte utformning av vägar eller tekniska lösningar för plankorsningar.

3 Ansvar

Den som enligt *TDOK 2010:14, Trafikverkets interna föreskrifter om; Arbetsordning* har ansvaret för trafiksäkerheten på järnväg ansvarar för att detta dokument hålls uppdaterat.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Innehåll

1	Syfte	2
2	Omfattning	2
3	Ansvar	2
4	Definitioner och förkortningar	5
5	Målsättning för plankorsningar	9
5.1.	Transportpolitiska mål	9
5.2.	Prioritering	9
6	Slopa plankorsningar	10
6.1.	Metoder för att slopa en plankorsning	10
6.2.	Lantmäteriförrättning	10
6.3.	Stänga en plankorsning	11
7	Bygga nya plankorsningar	12
8	Skyddsalternativ i plankorsningar	13
8.1.	Grundskydd och tilläggsskydd	13
8.2.	Kompletterande skyddsanordningar	17
8.3.	Utrustning för vägtrafik	18
8.4.	Vägvakt	26
8.5.	Förenklad bevakning	26
8.5.1.	Bevakningsalternativ 1, Vakt bevakar	26
8.5.2.	Bevakningsalternativ 2, Stopp framför	26
8.5.3.	Bevakningsalternativ 3, sth 10	27
8.5.4.	Bevakningsalternativ 4, Vakt går före	27
9	Styrande dokument	28
9.1.	Lag om lägenhetsregister	28
9.2.	Vägmärkesförordningen	28
9.3.	Trafikförordningen	28
9.4.	Transportstyrelsens regelverk	28
9.5.	Trafikverkets interna regler	28
9.6.	Åtgärder vid tillfällig förändring av vägtrafiken	29
10	Plankorsningens trafikmiljö	30
10.1.	God trafikmiljö	30

TDOK-nummer	Version
TDOK 2017:0367	8.0

10.2.	Rekommenderade vägbredder	31
11	Plankorsningars livscykelkostnader	33
11.1.	Projektering, anskaffning, byggnation	34
11.2.	Förebyggande och avhjälpande underhåll	34
11.3.	Drift	34
11.4.	Olyckor	34
11.5.	Slopning	34
12	Samverkan med plankorsningens intressenter	35
12.1.	Länsstyrelser	35
12.2.	Lantmäterimyndigheten	35
12.3.	Skogsstyrelsen	35
12.4.	Kommuner	35
12.5.	Information till allmänheten	36
13	Mark- och rättighetsfrågor	37
13.1.	Vägrätt	37
13.2.	Servitut	37
13.2.1.	Upphävande av Servitut	37
13.2.2.	Siktförbättring	38
13.3.	Järnvägsplan	38
13.4.	Avtal med markägare	38
14	Referenser	39

4 Definitioner och förkortningar

Följande definitioner och förkortningar gäller, om inte annat anges, endast detta dokument. I andra sammanhang kan det finnas andra definitioner för dessa termer och förkortningar.

Brist	Ett specifikt krav, för att en plankorsning ska anses vara felfri, är inte uppfyllt.
Fordonsmagasin	I detta dokument en del av vägen där tillfälligt stillastående vägfordon kan förekomma utan att blockera plankorsningen.
Förenklad bevakning	Skyddsalternativ som innebär att ett järnvägsfordon passerar en plankorsning i låg hastighet och där föraren av järnvägsfordonet kan ha hjälp av en vakt.
Gång- och/eller cykelbana	Vägbana avsedd att användas enbart av gående och/eller cyklister.
Infrastrukturförvaltare	Den som förvaltar järnvägsinfrastruktur och driver anläggningar som hör till infrastrukturen enligt <i>Järnvägslagen (SFS 2004:519)</i> .
Järnvägsfordon	Rullande materiel som kan framföras på järnvägsspår enligt <i>Järnvägslagen (SFS 2004:519)</i> .
Komplicerad trafikmiljö	Brist som innebär att förhållandena är sådana vägtrafikantens uppmärksamhet riskerar att dras till annat än vägskyddsanläggningen eller ett annalkande tåg. Det kan gälla plan- eller profilmörhållanden, anslutande vägar, annan trafik, reklamskyltar eller något annat som distraherar invid eller på vägen.
Lokal väg	Som lokal väg räknas tillfartsväg till en enstaka bostadsfastighet eller fritidsfastighet och där näringsverksamhet knuten till fastigheten inte genererar ytterligare trafik över plankorsningen. Om det säsongsvis förekommer ytterligare trafik, till exempel i anslutning till en badplats, ska vägen klassas som <i>vanlig väg</i> . Om trafik är möjlig till flera bostadsfastigheter eller fritidsfastigheter ska vägen klassas som <i>vanlig väg</i> .

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Långsamtgående vägfordon	Brist som innebär att andelen traktorsläp, jordbruksmaskiner eller motsvarande, som regelbundet trafikerar plankorsningen bedöms vara betydligt större än genomsnittet på likartade vägar (gäller inte ägovägar).
Nedsänkt spår	Spår förlagt i en vägbana eller på en öppen hårdgjord yta till exempel ett hamnområde.
Näringsverksamhet	En kommersiell verksamhet (vanligtvis småskalig), exempelvis uthyrning av sportutrustning, odling med självplockning, gårdsbutik osv.
Närsikt	<p>Avstånd längs banan som är beroende av banans största tillåtna hastighet och på vilket en vägtrafikanter 3 eller 5 meter från närmaste räl kan se ett tåg som närmar sig plankorsningen.</p> <p><i>Närsikt minst 10 sekunder</i> betyder att ett tåg ska synas i minst 10 sekunder innan detta når fram till plankorsningen.</p> <p><i>Närsikt minst 5 sekunder</i> betyder att ett tåg ska synas i minst 5 sekunder innan detta når fram till plankorsningen.</p>
Plankorsning	<p>I detta dokument används termen plankorsning för en korsning i samma plan mellan järnväg och väg.</p> <p><i>Kommentar: Definitionen i Förordning om vägtrafikdefinitioner (SFS 2001:651), är mer avgränsande eftersom begreppet "väg" där har en snävare innebörd. Dessutom förutsätts där att järnvägen är anlagd på en särskild banvall. Många plankorsningar enligt detta dokument är därför inte plankorsningar enligt Trafikförordningen.</i></p>
Planskild korsning	En korsning i skilda plan mellan järnväg och väg (vägbro, vägport, gångbro eller gångtunnel).
Plattformsövergång	En plankorsning mellan en gångväg, belägen vid eller intill en plattform, och spår på egen banvall. En plattformsövergång kan vara avsedd även för trafik med vägfordon till och från plattformen.
Plk-webb	It-system avsett för att lagra, uppdatera och presentera data för plankorsningar i Sverige.
Påspårningsplats	Särskilt anordnad plats där vägfordon som är utrustade för att även kunna framföras på järnväg kan överföras från väg till spår eller omvänt. En påspårningsplats är åtkomlig från enbart ena sidan av banan.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Serviceväg	<p>Plankorsning avsedd för interna transporter i samband med järnvägsverksamhet eller annan verksamhet i samband med avstängt spår och där åtgärder som förhindrar obehörig vägtrafik har vidtagits.</p> <p>Serviceväg med regelbunden vägtrafik: Årsmedeldygnstrafik, ÅDT > 1</p> <p>Serviceväg med sporadisk vägtrafik: ÅDT < 1</p> <p>Serviceväg utan vägtrafik: Plankorsning försedd med ett fysiskt hinder som inte går att avlägsna med enbart handhållna verktyg i de fall plankorsningen inte övervakas på något annat sätt.</p> <p>När det står enbart <i>serviceväg</i> i den löpande texten menas alla ovanstående varianter.</p>
Skoteröverfart	En plankorsning anpassad för snöskoter.
Skyddsalternativ	Den kombination av skyddsanordningar som finns i en viss plankorsning. Kan även vara inget skydd alls.
Skyddsanordningar	I detta dokument utrustning och åtgärder som är till för att göra vägtrafikanten uppmärksam på en plankorsning och de faror som finns vid passage av denna. Skyddsanordningar kan vara antingen <i>passiva</i> , exempelvis vägmärken, eller <i>aktiva</i> i form av vägskyddsanläggningar eller vägvakter.
Sth	<i>Största tillåtna hastighet</i> , sth anger den största tillåtna hastigheten för ett järnvägsfordon vid plankorsningen uttryckt i km/h för något spår och någon körriktning.
Tättbebyggt område	Område som kommunen genom en lokal trafikföreskrift beslutat vara tättbebyggt med stöd av <i>Trafikförordningen (1998:1276)</i> .
Vandringsled	En upptrampad, röjd och oftast uppmärkt led avsedd för rekreation och motion, utanför tättbebyggt område.
Vanlig väg	En väg som inte är något av lokal väg, gång- och/eller cykelbana, ägoväg, serviceväg, vandringsled, plattformsovergång, skoteröverfart, väg och spår kombinerat eller påspåringsplats.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Väg	<p>I detta dokument avses med <i>väg</i> den avgränsade yta avsedd att användas av vägtrafikanter i en plankorsning.</p> <p><i>Kommentar: Förordning (2001:651) om vägtrafikdefinitioner har en snävare definition:</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. <i>En sådan väg, gata, torg och annan led eller plats som allmänt används för trafik med motorfordon,</i>2. <i>en led som är anordnad för cykel,</i>3. <i>en gång- eller ridbana invid väg enligt 1 eller 2.</i>
Vägbredd	Anger minsta vägbredden mellan vägbanekanterna (inte vägmarkeringarna) uppmätt 0 - 25 m före plankorsningen.
Väghållare	Den som ansvarar för vägens byggande och drift. En väghållare kan vara statlig, kommunal eller enskild.
Väghållningsmyndighet	<p>Då staten är väghållare, den till Trafikverket hörande regionala förvaltning som regeringen bestämmer och, då en kommun är väghållare, den kommunala nämnd som kommunfullmäktige utser därtill. Se <i>Väglagen (SFS 1971:948)</i>.</p> <p>Vid enskild väg är kommunen väghållningsmyndighet inom tätbebyggt område och staten utanför tätbebyggt område.</p>
Väglklass (plk)	Väglklass (plk) beskriver vägens ändamål och vägtrafik <i>i en plankorsning</i> . Ska inte förväxlas med termen <i>väglklass</i> som bland annat förekommer i NVDB.
Vägskyddsanläggning	Gemensam benämning för aktiva skyddsanordningar med signaler och/eller bommar som varnar vägtrafikanter för järnvägsfordon som närmar sig plankorsningen.
Vägtrafikanter	I detta dokument används termen <i>vägtrafikanter</i> med samma betydelse som <i>trafikanter</i> enligt definitionen i <i>Förordning om vägtrafikdefinitioner (SFS 2001:651)</i> , för att inte förväxlas med den som färdas på järnvägen.
ÅDT	Årsmedeldygnstrafik. Det under ett år genomsnittliga trafikflödet per dygn mätt som vägfordon per dygn.
Ägoväg	<p>En intern förbindelseväg mellan en fastighets ägor.</p> <p>En väg avsedd för transporter för en eller flera fastigheters jord- och/eller skogsbruk.</p>

5 Målsättning för plankorsningar

Trafikverket ansvarar för den samlade långsiktiga infrastrukturplaneringen samt för byggande, drift och underhåll av statliga vägar och järnvägar. Trafikverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Dessa mål utgörs dels av ett funktionsmål (tillgänglighet), dels av ett hänsynsmål (säkerhet, miljö och hälsa).

5.1. Transportpolitiska mål

Funktionsmålet innebär bland annat att det måste finnas ett godtagbart antal möjligheter att korsa järnvägen. Funktionsmålet handlar också om möjligheten för funktionshindrade att på ett säkert och bekvämt sätt kunna ta sig fram. Tidsförlusterna i en plankorsning (exempelvis väntetider) ska vara så små som möjligt för såväl järnvägs- som vägtrafiken.

Hänsynsmålet innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i transportsystemet. En plankorsningsolycka kan få katastrofala följder med många omkomna och stora materiella skador. Av detta skäl är det viktigt att slopa plankorsningar eller höja säkerheten i dessa även om plankorsningsolyckorna inte är så många till antalet.

Även om planskilda korsningar är säkrare kommer det av resursskäl att under en överskådlig framtid finnas plankorsningar.

Målet god miljö och hälsa behöver beaktas vid buller från ljudsignaler och när väntande vägfordon förorenar luften med avgaser.

5.2. Prioritering

Inför en banupprustning (till exempel kapacitetshöjning; införande av ERTMS) behöver skyddsalternativen i berörda plankorsningar ses över. Då kan det finnas behov att prioritera åtgärder. Ett sådant arbete ska starta i god tid i förväg. I första hand:

- Identifiera plankorsningar med särskilda trafikförhållanden (enligt tabell 3 i TDOK 2016:0311). I detta fall är lokalkännedom särskilt viktig.
- Slopa plankorsningar som kan ersättas av andra eller som är stängda.

Övriga plankorsningar med nedanstående egenskaper ska prioriteras utan inbördes rangordning:

- Plankorsningar försedda med Enkel ljussignal och där plankorsningen kan nås från det allmänna vägnätet, dvs klassade som bilnät i NVDB.
- Plankorsningar med närsiktsbrister.
- Plankorsningar med eller utan kryssmärke som haft upprepade olyckor och tillbud som behöver få ett aktivt skyddsalternativ.

- Plattformsövergångar saknar ett aktivt skyddsalternativ (till exempel bommar).

6 Slopa plankorsningar

Det finns flera olika lösningar för att slopa plankorsningar. Det är lämpligt att slopande av plankorsningar samordnas med andra aktiviteter, t.ex. utbyte av signalsystem eller banupprustning.

6.1. Metoder för att slopa en plankorsning

De vanligaste metoderna för att slopa en plankorsning är:

- Markbyten så att en ägoväg blir utan trafik.
- Bygga en ersättningsväg till en annan plankorsning.
- Lösa in en enstaka fastighet eller del av en fastighet så att vägtrafiken upphör och plankorsningen blir överflödig.
- Bygga en planskild korsning som ersätter en eller flera befintliga plankorsningar.
- Bygga en planskild korsning enbart för gående (övrig trafik leds om).

I vissa fall går det inte att slopa plankorsningen på grund av de olägenheter som kan uppstå för gående. Man måste också väga in risken för obehörigt spårbedrädande som kan bli följderna om gående anser att en omväg har blivit för lång. Ett alternativ kan då vara att behålla plankorsningen enbart för gående.

Omdirigering av vägtrafik till en annan plankorsning eller en planskild korsning får inte skapa nya risker större än de som eliminerats i den slopade plankorsningen.

Om en ny plankorsning behöver byggas istället för en plankorsning som slopas, får infrastrukturförvaltaren räkna med att bekosta denna.

Infrastrukturförvaltaren får också räkna med att bekosta en ny väg för att leda om trafiken samt i förekommande fall betala en engångsersättning för längre körsträcka.

6.2. Lantmäteriförrättning

För att slopa plankorsningar med enskilda vägar i områden som inte är detaljplanelagda krävs en lantmäteriförrättning. Detta kan vara en process på flera år. Om samma intressenter berörs av flera plankorsningar bör de senare hanteras samtidigt.

När infrastrukturförvaltaren på eget initiativ byggt en plankorsning, exempelvis till en plattform, finns det inget servitut som behöver upphävas ifall plankorsningen slopas. Då behövs ingen lantmäteriförrättning.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

6.3. Stänga en plankorsning

I väntan på att en plankorsning ska slopas, kan den stängas. En stängd plankorsning innebär att varken besiktning, drift- eller underhållsåtgärd genomförs i plankorsningen. Rent juridiskt är den stängda plankorsningen med eventuellt tillhörande rättigheter fortfarande i drift, fast den rent fysiskt inte finns på plats. För att en plankorsning ska anses vara stängd krävs att åtgärder genomförs enligt TDOK2015:0311.

Det kan innebära att plankorsningen måste tas i bruk igen om fastighetsägarna med rättigheter att använda plankorsningen kräver detta. Om plankorsningen öppnas på nytt ska krav enligt TDOK 2015:0311 gälla och Trafikverket kan då ompröva skyddet i plankorsningen.

- Initiativtagaren till stängningen som ansvarar för att följande beslutsunderlag tas fram:
- Motiv till varför plankorsningen ska stängas
- Relevanta rättigheter att få använda plankorsningen
- Kort konsekvensbeskrivning vad det innebär att stänga plankorsningen, d v s vad kommer stängningen att innebära för berörda fastigheter och allmänheten

När beslut om stängning av plankorsningen är taget behövs en aktivitet "ändrat driftläge" hanteras i plk-webb.

Om plankorsningen har skyddsalternativ bommar, ljudsignal, ljussignal eller kryssmärken behövs också ett myndighetsbeslut enligt vägmärkesförordningen (VMF). Detta görs med en aktivitet "ändrat skydd" i plk-webb. Det är först när driftläget är ändrat till stängt i plk-webb som ingen besiktning eller underhåll utförs i plankorsningen.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

7 Bygga nya plankorsningar

När en detaljplan upprättas bör infrastrukturförvaltaren för järnvägen vid samråd eller yttrande om planförslaget verka för att säkra passager för att korsa järnvägen finns. Dessa passager bör vara planskilda. Nya plankorsningar bör inte byggas och befintliga plankorsningar bör om möjligt slopas.

Beslut om detaljplan kan överklagas.

Om en enskild väg föreslås korsa järnvägen behövs en lantmäteriförrättning. Infrastrukturförvaltaren för järnvägen är sakägare vid sådana förrättningar och ska därför kallas till lantmäterisammanträde. Infrastrukturförvaltaren bör göra klart att en ny plankorsning normalt inte medges. Om detta inte beaktas i lantmäterimyndighetens beslut kan det överklagas.

En ny plankorsning kan motiveras om den ersätter en eller flera andra plankorsningar.

Infrastrukturförvaltaren kan på eget initiativ besluta om att bygga en ny plankorsning. Detta kan vara fallet vid till exempel plattformar och servicevägar.

8 Skyddsalternativ i plankorsningar

8.1. Grundskydd och tilläggsskydd

En plankorsning har alltid ett grundskydd som vid behov kan kompletteras med ett antal olika tilläggsskydd. Av praktiska skäl behöver skyddsalternativen anges med kombinationer av bokstäver eller siffor för att få överskådlighet i tabeller, ritningar och it-system.

Grundskydd och tilläggsskydd framgår av *Tabell 1* respektive *Tabell 2*. Hur grundskydd och tilläggsskydd får kombineras med varandra framgår av *Tabell 3*.

Till plankorsningen hör oftast vägmärken och ibland trafiksignaler (rött, gult, grönt). Se avsnitt 8.3.

Tabell 1. Grundskydd i plankorsningar

Symbol	Betydelse
A	Helbommar
B	Halvbommar
C	Ljussignaler. Äldre typ av skydd som inte ska användas vid nybyggnation.
CD	Ljus- och ljudsignaler
D	Ljudsignaler. Äldre typ av skydd som inte ska användas vid nybyggnation.
K	Kryssmärke.
O	Oskyddad

TDOK-nummer
Version

TDOK 2017:0367

8.0

Tabell 2. Tilläggskydd i plankorsningar

Symbol	Betydelse
1	Förenklad bevakning alternativ 1 – Vakt bevakar
2	Förenklad bevakning alternativ 2 – Stopp framför
3	Förenklad bevakning alternativ 3 – Sth 10
4	Förenklad bevakning alternativ 4 – Vakt går före
E	Enkel ljussignal. Äldre typ av skydd som inte ska användas vid nybyggnation.
F *)	Förlängd förringning dvs bommarna fälls senare (vanligen 5 – 10 s) än i normalfallet efter det att varningssignaleringen har startat.
Gf	Gångfälla
Gö	Gångfälla, öppningsbar
H	Hinderdetektor
P	Plattformsanläggning med gul signalbild "STOP" och/eller vita bommar
S	Stoppmärke
V	Ägovägsbom

*) Förringningstiden är förlängd med 5 - 10 sekunder på grund av särskilda trafikförhållanden, exempelvis när långsamtgående vägfordon är vanligt förekommande. Syftet är att de långsamtgående vägfordonen ska hinna passera plankorsningen innan bommarna börjar fällas.

Notera att förringningstiden kan vara förlängd om avståndet mellan kryssmärkena före och efter spårområdet i samband med projekteringen konstateras vara längre än i normalfallet. Här är syftet istället att alla vägtrafikanter ska hinna passera plankorsningen innan bommarna börjar fällas. Detta är inte tilläggskydd "F".

I båda fallen är den tekniska lösningen densamma. Se vidare TDOK 2014:0499 Vägskyddsanläggningar, Signalering mot vägen.

TDOK-nummer
Version

TDOK 2017:0367

8.0

Tabell 3. Grundskydd och tilläggskydd, förekommande kombinationer

Grundskydd	Tilläggskydd	Kommentar
A	(Inget)	
A	b	*)
A	F	
A	FH	
A	H	
A	P	Äldre kombination som inte längre får byggas
A	Gf	
A	Gö	
A	V	
A	VH	
B	(Inget)	
B	F	
CD	(Inget)	
CD	Gf	
CD	Gö	
CD	P	Äldre kombination som inte längre får byggas
CD	V	
CD	VH	
CD	3	
K	(Inget)	
K	E	Äldre kombination som inte längre får byggas
K	ES	Äldre kombination som inte längre får byggas
K	Gf	
K	Gö	
K	S	
K	V	
K	VE	Endast där tilläggskydd E finns sedan tidigare
K	VEH	Endast där tilläggskydd E finns sedan tidigare

TDOK-nummer
Version

TDOK 2017:0367

8.0

Grundskydd	Tillägsskydd	Kommentar
K	VH	
K	1	
K	2	
K	3	
K	4	
O	(Inget)	
O	E	Äldre kombination som inte längre får byggas
O	Gf	
O	Gö	
O	1	
O	2	
O	3	
O	4	
O	S	Äldre kombination som inte längre får byggas
O	V	
O	VEH	Endast där tillägsskydd E finns sedan tidigare

*) Beteckningen "Ab" kan förekomma på äldre ritningar och finns därför inte i tabellen därför att beteckningen "b" inte är ett tillägsskydd. Med "Ab" menas att V-signalen visar *Passera* redan när bomarna är i rörelse nedåt till skillnad från "A" där kravet är att alla bommar ska vara fällda.

8.2. Kompletterande skyddsanordningar

Vid behov kan kompletterande skyddsanordningar utöver grundskydd och tillägsskydd användas.

- En bom kan förses med tillbehör som förstärker dess synbarhet i fällt läge samt försvårar obehörig passage under den fällda bommen.
- Varningsmärken och avståndsmärken kan sättas upp även på vägens vänstra sida för att göra det lättare att uppmärksamma att en plankorsning kommer.
- Ytterligare en kryssmärkessignal (se *Tabell 4*) kan sättas upp ovanför kryssmärket på samma stolpe som den ordinarie kryssmärkessignalen för att öka synbarheten.
- En plankorsning kan förses med blåvita portaler för att öka synbarheten.
- Varningsmärken kan förses med förvarningsljus som styrs av signalsystemet.
- En vägskyddsanläggning kan kopplas ihop med en trafiksignalanläggning så att vägfordon kan lämna plankorsningen innan varningssignaleringen startar.
- I anslutning till en plankorsning kan anordningar som förhindrar att gående tar en otillåten väg användas.
- Varningsmärken med syfte att förebygga fastkörning med lågt byggda vägfordon kan sättas upp på en plats där det är möjligt att välja en alternativ färdväg.

En ljudsignaltavla med tillägsskylt "V" kan placeras före en plankorsning som saknar vägskyddsanläggning och då extra uppmärksamhet från vägtrafikanter behöver påkallas. Detta bör tillämpas restriktivt eftersom ljudsignaler från tåg kan upplevas som störande och leda till klagomål från närboende.

8.3. Utrustning för vägtrafik

Hur plankorsningar kan utrustas framgår av *Tabell 4*. Beteckningar A39, X8 etc. är samma som i *Vägmärkesförordningen (SFS 2007:90)*.

Tabell 4. Utrustning för vägtrafik

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 1, A39 Kryssmärke</i></p> <p>Från vänster A39-3, A39-4, A39-1, A39-2</p>	<p>Krävs vid grundskydden helbommar, halvbommar ljus- och ljudsignaler, ljussignaler samt kryssmärken.</p> <p>Storlek "normal" ska användas i första hand. Där utrymmet är begränsat och vid enbart gång- och/eller cykeltrafik, kan storlek "liten" användas.</p> <p>Kryssmärken får alltid sättas upp i oskyddade plankorsningar</p> <p>Platsinformation ska finnas på baksidan av ett kryssmärke placerat före plankorsningen och på höger sida sett i färdriktningen.</p> <p>Platsinformation ska innehålla följande:</p> <p>Telefonnummer med passning dygnet runt.</p> <p>Plankorsningens unika identitetskod.</p> <p>Kilometer- och metertal enligt banans längdmätning.</p>
 <p><i>Figur 2, Y1 ljussignal (Kryssmärkessignal)</i></p>	<p>Krävs vid grundskydden</p> <p>Helbommar.</p> <p>Halvbommar.</p> <p>Ljussignaler.</p> <p>Ljus- och ljudsignaler.</p> <p>Kan även vara högt monterad och då med endast med röda ljusöppningar.</p> <p>Storlek "normal" ska användas i första hand. Där utrymmet är begränsat kan storlek "liten" användas.</p>



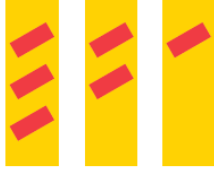
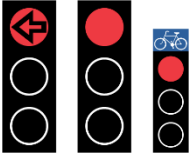
TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 3, Y2 ljudsignal</i></p>	Krävs vid grundskydden Helbommar. Halvbommar. Ljudsignaler. Ljus- och ljudsignaler.
 <p><i>Figur 4, B2 Stopplikt</i></p>	Används i kombination med grundskyddet kryssmärke.
 <p><i>Figur 5, M32 Stopp (målning i körbanan)</i></p>	Kan vid behov användas i kombination med skyltning enligt <i>Figur 4</i> .
 <p><i>Figur 6, M13 Stopplinje (Målning eller annan markering i körbanan)</i></p>	Kan vid behov användas i kombination med skyltning enligt <i>Figur 1</i> eller <i>Figur 4</i> .

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 7, A35 Varning för järnvägs korsning med bommar. Kan kombineras med T12 Riktning.</i></p>	Används vid plankorsning med helbommar eller halvbommar.
 <p><i>Figur 8, A36 Varning för järnvägs korsning utan bommar. Kan kombineras med T12 Riktning.</i></p>	Används vid plankorsning med järnväg där bommar saknas.
 <p><i>Figur 9, A38 Avstånd till plankorsning (från vänster A38-1, A38-2, A38-3).</i></p>	Används i kombination med skyltning enligt <i>Figur 7</i> och <i>Figur 8</i> . A38-1 ska vara placerat under varningsmärket.
 <p><i>Figur 10, Trafiksignal</i></p>	Kan förekomma i komplicerade trafikmiljöer och synkroniseras då med vägskyddsanläggningen. Kan även användas fristående utan vägskyddsanläggning.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 11, Förvarningsljus</i></p>	<p>Kan användas i kombination med <i>Figur 7</i> och <i>Figur 8</i>.</p> <p>Får inte kombineras med <i>Figur 3</i>. (Annan ljudsignal som inte har enslagskaraktär får förekomma).</p>
 <p><i>Figur 12, Ljudsignaltavla med tilläggstavla "dagtid"</i></p>	<p>Kan sättas upp när vägskyddsanläggning saknas.</p>
 <p><i>Figur 13, Enkel ljussignal samt tavla med texten "PASSERA EJ SPÅRET NÄR LAMPAN ÄR SLÄCKT"</i></p>	<p>Får inte sättas upp. Se <i>TDOK 2015:0311</i>.</p>

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 14, Tavla med texten "Se upp för tåg"</i></p>	Kan sättas upp för att varna gående.
 <p><i>Figur 15, J3 Tavla med text "LIVSFARLIG LEDNING"</i></p>	Ska sättas upp vid elektrifierad järnväg, där vägen inte enbart är avsedd för gående och cyklister. Se även TRVINFRA-00126.
 <p><i>Figur 16, X8 Plankorsningsskärm</i></p>	Kan sättas upp. Kan kombineras med <i>Figur 15</i> .
  <p><i>Figur 17, C17 Begränsad fordonshöjd med tilläggstavla, J3 "Livsfarlig ledning"</i></p>	Används tillfälligt när elskyddsportalen (<i>Figur 15</i>) är ur funktion.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

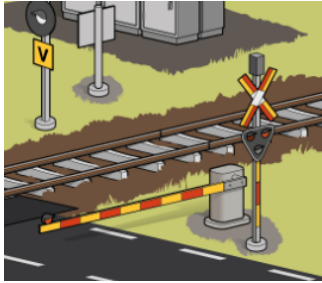
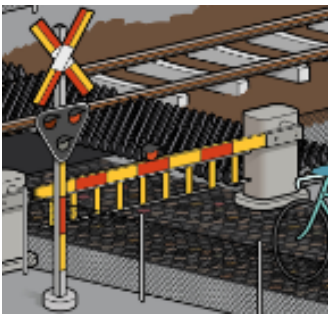
Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 18, Varningstavla "Varning, livsfarlig ledning över banan"</i></p>	Se TDOK 2014:0914
 <p><i>Figur 19, Varningstavla "Livsfarlig ledning över spåren, gå ej nära nedfallen träd"</i></p>	Se TDOK 2014:0914
 <p><i>Figur 20, Ägovägsbom med blixtljus (X7)</i></p>	Kan sättas upp vid ägoväg, påspåringsplats och serviceväg. Observera att ägovägsbommen är en slags vägbom (X7) och omfattas därmed inte av kravet på beslut enligt <i>Vägmärkesförordningen (SFS 2007:90)</i>

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning
 <p><i>Figur 21, Y3 Bom</i></p>	Sätts upp vid helbommar och halvbommar Bom med vit färg får inte användas vid nybyggnation
 <p><i>Figur 22, Text "Kör genom bommen"</i></p>	Sätts upp på en helboms baksida (mot banan). Behövs inte vid enbart gång och/eller cykeltrafik.
 <p><i>Figur 23, Bomkjol</i></p>	Kan sättas upp vid helbommar

Vägmärken, vägmarkering, tilläggstavlor och trafiksignaler	Användning										
 <p><i>Figur 24, Bomsignal</i></p>	Sätts upp vid helbommar och halvbommar Kan sättas upp på ägovägsbom										
 <p><i>Figur 25, Varningsmärke A40 med tilläggstavla T22 som anger vad varningen avser. Tilläggstavlor T2 Avstånd respektive T12 Riktning sätts upp vid behov.</i></p>	Kan sättas upp vid behov Rekommenderade texter på tilläggstavlan: <table border="0" data-bbox="678 1003 1220 1883"> <thead> <tr> <th data-bbox="678 1003 949 1041">Ändamål</th> <th data-bbox="957 1003 1220 1041">Text</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="678 1115 949 1265">Industriområden eller vid stora körbara ytor med nedsänkt spår.</td> <td data-bbox="957 1115 1220 1153">Industrispår</td> </tr> <tr> <td data-bbox="678 1339 949 1444">Plankorsningar med ”farligt vägkrön”.</td> <td data-bbox="957 1339 1220 1489">Risk för fastkörning med maskintrailer vid järnvägs korsning</td> </tr> <tr> <td data-bbox="678 1563 949 1691">Väg som är avstängd med en ägovägsbom eller en låst grind.</td> <td data-bbox="957 1563 1220 1601">Vägbom</td> </tr> <tr> <td data-bbox="678 1787 949 1883">Plankorsning med upprepade olyckor och/eller tillbud</td> <td data-bbox="957 1787 1220 1848">Olycksdrabbad järnvägs korsning</td> </tr> </tbody> </table>	Ändamål	Text	Industriområden eller vid stora körbara ytor med nedsänkt spår.	Industrispår	Plankorsningar med ”farligt vägkrön”.	Risk för fastkörning med maskintrailer vid järnvägs korsning	Väg som är avstängd med en ägovägsbom eller en låst grind.	Vägbom	Plankorsning med upprepade olyckor och/eller tillbud	Olycksdrabbad järnvägs korsning
Ändamål	Text										
Industriområden eller vid stora körbara ytor med nedsänkt spår.	Industrispår										
Plankorsningar med ”farligt vägkrön”.	Risk för fastkörning med maskintrailer vid järnvägs korsning										
Väg som är avstängd med en ägovägsbom eller en låst grind.	Vägbom										
Plankorsning med upprepade olyckor och/eller tillbud	Olycksdrabbad järnvägs korsning										

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

8.4. Vägvak

Följande kriterier kan vara skäl till att två eller flera vägvakter krävs i en plankorsning:

- Vanlig väg med separat gång- och/eller cykelväg
- Mittseparerad väg
- Väg med flera körfält i samma körriktning
- Högt vägflöde
- I övrigt komplexa trafikmiljöer

8.5. Förenklad bevakning

Om det inte förekommer trafik på banan med högre hastighet än att ett tågsätt vid behov kan stanna före en plankorsning, kan så kallad förenklad bevakning tillämpas. Möjlighet att stanna före en plankorsning finns framför allt inom hamn- och industriområden. Vanligtvis är spårområdet inte övervakat av någon trafikledning och kan också komma att trafikeras av flera olika järnvägsföretag.

Observera att vissa alternativ kräver bemanning av mer än en person, vilket kan leda till att inget järnvägsföretag vill trafikera banan. Vissa alternativ innebär att personal måste vistas i vägmiljön vilket kan vara olämpligt av arbetsmiljöskäl.

Förenklad bevakning kan användas när en vägskyddsanläggning är ur funktion.

Det finns vid fyra olika bevakningsalternativ. Se även *TDOK 2016:0061, Trafikbestämmelser för järnväg, TTJ, Modul 20*.

8.5.1. Bevakningsalternativ 1, Vakt bevakar

Alternativ 1, Vakt bevakar, innebär att vakten står på vägbanan och varnar vägtrafikanter med en röd flagga eller genom att visa en lykta med rött ljus. Fler vakter än en kan förekomma. Detta alternativ är lämpligt när en vägskyddsanläggning inte fungerar som avsett.

8.5.2. Bevakningsalternativ 2, Stopp framför

Alternativ 2, Stopp framför, används där kravet på närsikt annars inte skulle vara uppfyllt eller där det av andra skäl finns behov av att stanna före plankorsningen. Det främsta järnvägsfordonet i körriktningen ska stanna omedelbart före plankorsningen och får fortsätta när personalen förvissat sig om att det inte finns något hinder. Det främsta järnvägsfordonet i körriktningen ska vara bemannat vid detta bevakningsalternativ.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

8.5.3. Bevakningsalternativ 3, sth 10

Alternativ 3, sth 10, innebär att sth är 10 km/h över plankorsningen. Det främsta järnvägsfordonet i körriktningen ska vara bemannat.

Detta alternativ kan tillämpas om vägtrafiken är ringa. Ett annat användningsområde är när banan har en lutning så att ett tågsätt har svårt att starta på nytt om det tvingas stanna. Om kravet på närsikt inte är uppfyllt kan detta alternativ kombineras med grundskyddet ljus- och ljudsignaler.

8.5.4. Bevakningsalternativ 4, Vakt går före

Alternativ 4, Vakt går före, används när spåret är nedsänkt i marken (t.ex. spår i ett hamnområde) och plankorsningens utsträckning är svår att avgöra. En vakt ska då gå strax före tågsättet och varna vägtrafikanter genom att hålla en röd flagga med utsträckt arm eller genom att visa en lykta med rött ljus.

9 Styrande dokument

9.1. Lag om lägenhetsregister

Kommunen beslutar om namn på den väg där plankorsningen ingår. Detta framgår av lagen om lägenhetsregister (SFS 2006:378), 10§. Ytterligare information finns i svensk standard SS 637003:2015.

9.2. Vägmärkesförordningen

Vem som får sätta upp en viss anordning framgår av *Vägmärkesförordningen* (SFS 2007:90). Av 1 kap. 8§ framgår också att Trafikverket beslutar om märke A39, kryssmärke, och säkerhetsanordning vid en korsning med järnväg i visst fall ska sättas upp eller tas bort.

9.3. Trafikförordningen

Kommunen beslutar om stopplikt genom att utfärda en lokal trafikföreskrift enligt *Trafikförordningen* (SFS 1998:1276), 10 kap. 3 §) på:

- vägar där kommunen är väghållare
- enskild väg inom tätbebyggt område
- terräng

Länsstyrelsen beslutar om stopplikt genom att utfärda en lokal trafikföreskrift enligt *Trafikförordningen* (SFS 1998:1276), 10 kap. 3 §) på:

- allmän väg där staten är väghållare
- enskild väg utanför tätbebyggt område

9.4. Transportstyrelsens regelverk

Transportstyrelsen får ge ut regler som kompletterar *Vägmärkesförordningen* (SFS 2007:90).

9.5. Trafikverkets interna regler

Trafikverket ger ut interna regler t ex projekteringsregler för signalsystem och vägutformning.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

9.6. Åtgärder vid tillfällig förändring av vägtrafiken

Det kan uppstå risker som inte ursprungligen har beaktats vid valet av skyddsalternativ för plankorsningen. I samband med större förändringar av vägtrafiken såsom exempelvis orienteringstävlingar, anläggningsarbete, skogsavverkning eller i samband tillfälliga långsamtgående vägtransporter kan ytterligare åtgärder behövas för att minimera risker.

Exempel på åtgärder kan vara tillfälliga avspärrningar, vakter, hastighetsnedsättningar på banan, omledning av vägtrafik, ändamålsenlig placering av parkeringsplatser, minimera risken att publiken vid ett evenemang tar genvägar över spåret osv.

10 Plankorsningens trafikmiljö

En plankorsning ska ha en god trafikmiljö som stöder vägtrafikanternas säkra passage över järnvägen samt i plankorsningens omgivning. Se även *Vägars och gators utformning, VGU* samt Trafikverkets publikation 2020:089, *Projektering och byggande av enskilda vägar*.

10.1. God trafikmiljö

En god trafikmiljö vid en plankorsning innebär att:

- den vägtekniska utformningen (lutning, korsningsvinkel, profil, kurvradie, fordonsmagasin, vägbredd etc.) tillgodoser vägtrafikanternas säkerhet.
- gång- och/eller cykelbana finns vid behov.
- bommar som täcker gång- och/eller cykelbana fälls samtidigt i båda färdriktningarna.
- skydd mot obehörigt spårinträdande finns vid behov.
- signaler, vägmärken och andra anordningar är korrekt placerade.
- teknikbyggnader (oavsett ändamål) eller stängsel eller motsvarande inte påverkar siktförhållandet negativt.
- spårområdet inte har skymmande vegetation, oavsett skyddsalternativ.
- svårigheter på grund av en komplicerad trafikmiljö som kan distrahera vägtrafikanter är eliminerade eller kompenserade exempelvis genom att sätta upp plankorsningsskärmar och förvarningsljus.
- vägens tillåtna hastighet inte är högre än att det är möjligt att stanna före plankorsningen vid varningssignalering. Vägens tillåtna hastighet bör inte överskrida 70 km/h.
- servicefordon går att parkera trafiksäkert.
- vägtrafikanter varnas (exempelvis med vägmärken) att köra fram till en plankorsning där det är olämpligt att passera med vissa vägfordon.
- väntetiden för vägtrafikanter ska vara kort för att förebygga riskfyllt beteende.
- en vägskyddsanläggning för en plattformsovergång ska ha funktionalitet som främjar ett säkert beteende bland resenärerna.
- Belysning finns ifall förhållandena på platsen kräver det.

10.2. Rekommenderade vägbredder

Med vägbredd menas här bredden mellan vägbanekanterna.

I spårområdet	<p>Vägen bör vara minst 0,5 meter bredare på varje sida än vägen i övrigt. Jämför även med VGU.</p> <p>Syftet är att förbygga risken att en vägtrafikanter som färdas nära vägbanekanten fastnar i spåret. En vandringsled bör inte förses med en sådan breddning eftersom risken för obehörig vägtrafik då kan öka.</p>
Plattformsanläggning	<p>2 – 3 meter</p> <p>Äldre plattformsanläggningar är byggda för transporter av resgodis till och från tågen. Detta behov finns inte längre och då kan vägbredden minskas. Då behövs färre och kortare bommar som då kan förses med bomkjolar. Även hägnaden kan göras mer ändamålsenlig.</p>
Halvbommar	<p>Minst 6 meter</p> <p>Det bör vara möjligt för två vägfordon att mötas i plankorsningsområdet</p>
Gång- och eller cykelbana	<p>3 meter</p> <p>Det finns normalt ett utrymme för snö mellan vägbanekanten och bomdrivet. Om vägbanan görs bredare bör bomdriven placeras i direkt anslutning till vägbanekanten.</p>
Vandringsled	<p>1 - 2 meter i spårområdet.</p>
Skoteröverfart	<p>3 meter</p> <p>Överfarten bör dessutom vara försedd med fysiskt hinder som begränsar fordonets bredd till maximalt 3 meter. Syftet är att förebygga risken för obehörig vägtrafik.</p>

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Ägoväg	3 meter Plankorsningen utformas så att en skördetröska med utfällt skördebord kan passera utan att hindras av stolpar och bomdriv. Ett skördebord kan ha en bredd upp till åtta meter.
--------	---

11 Plankorsningars livscykelkostnader

Syftet med att beräkna en plankorsnings livscykelkostnad är att utreda ifall det är samhällsekonomiskt motiverat att:

- Använda en högre skyddsnivå i plankorsningen än vad som anges i TDOK 2015:0311 Plankorsningar – Val av skyddsalternativ
- Slopa plankorsningen (och leda om vägtrafiken)
- Ersätta plankorsningen med en planskild korsning.

En plankorsnings livscykelkostnad beräknas på 30 år, den tid det vanligen är ekonomiskt fördelaktigt att använda anläggningen. Livscykelkostnaden består av kostnader för:

- Projektering
- Anskaffning av materiel
- Byggnation
- Förebyggande underhåll
- Avhjälpande underhåll
- Drift
- Olyckor
- Slopning

I praktiken kan den tekniska livslängden vara betydligt längre än 30 år men då med ökad risk för fel och större underhållskostnader.

Livscykelkostnaderna har inte gått att beräkna i denna utgåva av handledningen på grund av kommande byte till annan teknik i vägskyddsanläggningarna.

Kostnader för ombyggnation i näraliggande ställverk ingår inte i plankorsningens livscykelkostnader.

11.1. Projektering, anskaffning, byggnation

Byggnation eller förändring av en plankorsning kräver projektering, men projekteringskostnaden för en specifik plankorsning är svår att förutsäga. Kostnaden påverkas exempelvis av om plankorsningen utgör ett eget projekt eller om den ingår i ett större projekt.

Anskaffning av strategisk materiel, till exempel signalsystem, ska ske via Trafikverket Materialservice som också kan lämna uppgifter om kostnader. Material som till exempel grus handlas upp i varje enskilt fall.

Med byggnation menas det arbete som krävs för att plankorsningen ska kunna tas i bruk. Kostnaden varierar mellan olika projekt.

11.2. Förebyggande och avhjälpande underhåll

Förebyggande och avhjälpande underhåll är det arbete som krävs för att plankorsningen ska bibehålla respektive återfå sin funktion. Kostnaderna består av materielkostnad, arbetskostnad, kostnader för besiktning samt reskostnad.

11.3. Drift

Elkostnader (nätkostnader och förbrukningskostnader) och it-kostnader förekommer för aktiva skyddsalternativ.

11.4. Olyckor

Vid beräkning av förväntad olyckskostnad för en plankorsning med ett visst skyddsalternativ ska olycksstatistik för plankorsningar med samma skyddsalternativ under de fem senaste åren användas. Samhällets kostnader för dödade och skadade samt materiella kostnader enligt *Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn, ASEK*, ska användas vid beräkningen. ASEK anger exempelvis kalkylvärden för dödsfall.

11.5. Slopning

När en plankorsning slopas uppstår kostnader för att ta bort teknisk utrustning samt att återställa marken. Arbetsinsatsen omfattar projektering, anskaffning och byggnation. Kostnaden för att slopa en plankorsning kan variera betydligt beroende på lokala omständigheter. Det kan också finnas kostnader för att leda om vägtrafiken så att den kan korsa järnvägen på något annat sätt.

I kostnaden för slopning ingår exempelvis kostnader för borttagning av signalteknisk utrustning och elskyddsportaler, spårarbeten, stängsling, återställande av diken samt administrativa kostnader såsom projekterings- och lantmäterikostnader.

12 Samverkan med plankorsningens intressenter

Plankorsningar berör många intressenter i samhället. I detta avsnitt nämns de viktigaste intressenterna.

12.1. Länsstyrelser

Länsstyrelsen är samrådspart i planfrågor som berör järnväg. Vid plansamrådska Trafikverket bevaka plankorsningsfrågorna och pågående planverksamhet.

Genom ett fortlöpande samarbete med länsstyrelsens lantbruksenhet eller motsvarande markfunktion på länsstyrelsen kan värdefull information fås om aktuella markförvärv och tänkbara markrationaliseringar, vilket kan påverka plankorsningar (i första hand ägovägar och lokala vägar). Samtidigt får länsstyrelsen inblick i vilka järnvägssträckor som prioriteras för slopande av plankorsningar, men också vilka enstaka plankorsningar som anses särskilt angelägna att slopa.

Länsstyrelsen fattar bland annat beslut om lokala trafikföreskrifter på statlig väg när det gäller stopplikts liksom i vissa fall högsta tillåtna hastighet.

12.2. Lantmäterimyndigheten

För att ett servitut i en plankorsning ska kunna upphävas behöver Lantmäterimyndigheten besluta om en fastighetsreglering.

Trafikverket kan ansöka om ett markanvändningsservitut för att säkerställa att markägarens verksamhet inte orsakar skymd sikt i en plankorsning.

12.3. Skogsstyrelsen

En ersättningsväg kan i vissa fall även vara till nytta för skogsbruket. Trafikverket bör i sådana fall samverka med Skogsstyrelsen och andra intressenter när det gäller val av sträckning och möjlighet till samfinansiering.

12.4. Kommuner

Trafikverket bör ta del av kommunernas översikts- och detaljplaner i ett så tidigt skede som möjligt.

Trafikverket bör bevaka möjligheterna att slopa plankorsningar och ersätta dem med andra godtagbara passagemöjligheter. Gåendes ovilja mot att ta en längre färdväg behöver beaktas. Trafikverket ska bevaka att inga nya plankorsningar byggs utöver vad som sägs i *TDOK 2105:0311 Plankorsningar – Val av skyddsalternativ*.

Om kommunens planering strider mot Trafikverkets uppfattning kan Trafikverket överklaga enligt *Plan- och bygglagen (SFS 2010:900)*.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Vid klagomål på bullerstörningar förorsakad av ljudsignaler vid plankorsningar eller ljudsignaler från tåg bör vid behov den personen hänvisas till berörd kommun.

12.5. Information till allmänheten

Det kan ibland vara befogat att informera allmänheten i samband med plankorsningsåtgärder, exempelvis när en plankorsning ska slopas eller stängas för viss trafik eller en vägskyddsanläggning tas bort utan att plankorsningen slopas. Vad som behöver kommuniceras och valet av kommunikationskanaler samt målgrupp ska beslutas i varje enskilt fall och i samråd med berörd väghållningsmyndighet.

13 Mark- och rättighetsfrågor

För att kunna genomföra ett plankorsningsprojekt behöver man ofta ta mark i anspråk. Vanliga orsaker till markanspråk är att man behöver bygga en ersättningsväg för att kunna leda om vägtrafiken eller att man behöver vidta åtgärder för att förbättra sikten. Ett annat skäl kan vara att man vill göra en plankorsning överflödig genom att Trafikverket köper den mark dit vägen leder.

Ersättningar som kan bli aktuella vid slopande av plankorsningar utgörs vanligen av kompensation för markintrång, längre körväg och skador i övrigt som ett slopande förorsakar. Vid beräkning av storleken på ersättningarna utgår man från beräkningsmetoder som är allmänt vedertagna för liknande situationer, se *TDOK 2011:483 (tidigare BVH 806.5), Riktlinjer vid markförhandling*.

13.1. Vägrätt

Om vägarna som leder till en plankorsning är statliga är det Trafikverket som är väghållare och som därmed beslutar om förändringar. Om en sådan plankorsning slopas hanteras frågan i princip enligt Trafikverkets planprocess och ärendet resulterar så småningom i en vägplan. I och med att vägplanen vinner laga kraft får Trafikverket rätt att dra om vägen enligt vägplanen (vägrätt). Ersättningar till markägare hanteras av Trafikverket. I enklare fall kan en vägomläggning göras utan någon vägplan, men detta förutsätter att Trafikverket kan komma överens med samtliga berörda markägare.

13.2. Servitut

13.2.1. Upphävande av Servitut

En fastighet som behöver använda en viss plankorsning har oftast laglig rätt till detta i formen av ett servitut som belastar järnvägsfastigheten. Alternativt deltar fastigheten i en gemensamhetsanläggning, för vilken upplåtits rätt att korsa järnvägen på ett visst ställe. För att en korsning ska kunna slopas är det nödvändigt att denna rätt till överfart upphävs genom en lantmäteriförrättning.

När en plankorsning vid enskild väg slopas innebär detta att de rättigheter att korsa järnvägen (servitut) som omgivande fastigheter fått en gång i tiden ska upphöra att gälla. En lantmäteriförrättning är alltid nödvändig när ett servitut ska upphävas. Oftast behövs ersättningsvägar för att leda om vägtrafiken. Detta innebär markintrång vilket också kräver lantmäteriförrättning. Vanligen överläts förvaltning av ersättningsvägar till en eller flera samfällighetsföreningar. En ersättningsväg som är avsedd för endast en fastighet överlämnas till fastigheten. Om det är möjligt ska markbyten göras så att plankorsningen inte behövs. Då behövs det inga ersättningsvägar.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Flertalet plankorsningar inom samma geografiska område bör hanteras samtidigt. Detta effektiviserar samråd och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

13.2.2. Siktförbättring

Om infrastrukturförvaltaren vill förbättra siktförhållanden vid en plankorsning genom att avverka skog eller röja vegetation invid järnvägsfastigheten måste ett servitut skapas. Servitutet kan också reglera höjd på grödor på odlad mark med syftet att säkra siktsträckor. Se även *TDOK 2018:0265, Vegetationsröjning*.

13.3. Järnvägsplan

En järnvägsplan kan behöva upprättas för att kunna slopa en plankorsning, även om åtgärden inte är byggande av järnväg. Se vidare *Lag om byggande av järnväg (SFS 1995:1649)*.

13.4. Avtal med markägare

En markägares samtycke behövs vid markintrång exempelvis för att bredda vägen vid plankorsningen. Detta ska regleras i ett avtal.

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

14 Referenser

TDOK 2010:14	Trafikverkets interna föreskrifter om; Arbetsordning
TDOK 2011:483	Riktlinjer vid markförhandling
TDOK 2015:0311	Plankorsningar – Val av skyddsalternativ
TDOK 2016:0061	Trafikbestämmelser för järnväg, TTJ, Modul 20
TDOK 2018:0265	Vegetationsröjning
TDOK 2020:0126	Plankorsning, siktmätning
TRVINFRA-00126	Högspänning; Skyltar och skyddsportaler vid plankorsning med elektrifierad järnväg
TRVINFRA-00304	Plankorsningar
SFS 1971:948	Väglag
SFS 1995:1649	Lag om byggande av järnväg
SFS 1998:808	Miljöbalken
SFS 2001:651	Förordning om vägtrafikdefinitioner
SFS 2004:519	Järnvägslag
SFS 2007:90	Vägmärkesförordning, VMF
SFS 2010:900	Plan- och bygglag
Publikation 2021:089	Trafikverkets publikation: Handbok, Projektering o byggande av enskilda vägar
VGU	Publikation, Vägars och Gators Utformning Gällande version finns på Trafikverkets hemsida
ASEK	Rapport, Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn

TDOK-nummer
Version

TDOK 2017:0367

8.0

Versionslogg

Fastställd version	Dokumentdatum	Ändring	Namn
Version 1.0	2017-06-27	Nyutgåva	Helena Rådbo
Version 2.0	2018-09-01	Text om spårväg borttagen (pga ändrad Vägmärkesförordning).	Helena Rådbo
Version 3.0	2019-07-01	Version 3.0 aldrig publicerad på grund av fel i systemverktyg.	Mats Holmberg, Ev
Version 4.0	2019-08-01	Nytt avsnitt om styrande dokument.	Helena Rådbo
Version 5.0	2020-06-01	Förtydliganden som beror på att TDOK 2015:0311 har uppdaterats.	Helena Rådbo
Version 6.0	2021-06-01	Förtydliganden i definitioner Plankorsningens trafikmiljö flyttad från TDOK 2015:0311 Rekommenderade vägbredder.	Helena Rådbo
Version 7.0	2022-06-01	Förtydligande av definitioner. Följdändringar på grund av ändringar i TDOK 2015:0311. Nytt avsnitt om prioritering infört.	Helena Rådbo
Version 8.0	2023-06-01	Förtydligande av text och definitioner. Följdändringar i TDOK 2015:0311.	

TDOK-nummer

Version

TDOK 2017:0367

8.0

Dokumentegenskaper, TDOK-nummer TDOK 2017:0367, Fastställt av Chef VO PL, Skapat av Rådbo Helena, PLktj, Dokumentdatum 2023-05-11, Gäller från [Gäller från], Konfidentialitetsnivå 1 Ej känslig
Ersätter [Ersätter] Dokumenttyp HANDLEDNING.

Ovanstående textfält är endast avsett att läsas digitalt och får ej tas bort. Det innehåller uppgifter från sidhuvudet och gör att dokumentets egenskaper blir tillgängliga enligt Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.